

Rusya İmparatorluğu'nun Milli Bilinç Oluşturma Çalışmalarında Franz Alekseyeviç Roubaud'un Rolü

The Role of Franz Alekseyevich Roubaud in the Formation of National Consciousness of the Russian Empire

Ömer KARATAŞ*

Öz

Kafkasya, jeopolitik konumu, gizemli, özgün ve farklı kültürel yapısıyla tarih boyunca ilgi odağı olmuştur. Özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda Kafkasya hâkimiyeti için İran, Osmanlı ve Rusya İmparatorluğu mücadele etmiştir. Bu mücadeleden bölgeyi işgal eden Rusya İmparatorluğu hedefine ulaşır. İmparatorluk, Kafkas Savaşı sırasında bir taraftan bölgeyi adım adım işgal eder diğer taraftan işgallerin meşrulaştırılması çabalarını da yürütür. Bunları yaparken savaş alanına ressamlar ve diğer sanatçılar götürülür. Onlar, eskizlerden ve savaş alanında çekilen fotoğraflardan üretilen gravürler ve tablolar üretirler. Böylece savaş ressamları, imparatorluğun bölgedeki işgallerini meşrulaştırma propagandasına katkıda bulunmuş olurlar. İmparatorluk savaş ressamların görevleri, uygar dünyayı az bilinen halkların dünyasıyla tanıştırmak ve Avrupa'nın, imparatorluğun sömürgeci genişlemesiyle ilgili korkularını ortadan kaldırmak şeklinde ifade edilebilir. İmparatorluk hizmetlisi savaş ressamlarından biri de Franz Alekseyeviç Roubaud/Rubo'dur (1856-1928). F. A. Roubaud Kafkas Savaşı sırasında bölgede bulunmaz. Ama daha sonra savaş ve bölge için çok önemli çalışmaları vücuda getirir. Savaş sonrası, Kafkasya'da yeni bir tarih inşa edecek olan Rusların sömürgeci yönlerini perdeleyen ve "oryantalizm" eksenli "medeniyet misyonu" söylemini güçlendiren, Rus işgallerini meşrulaştıran, dönemin moda söylemleri perspektifinde eserler veren savaş ressamı F. A. Roubaud çalışmamızın konusudur. Çalışmada, savaş ressamı ile imparatorluk arasındaki ilişkinin yanı sıra Kafkasya'nın imparatorluk bünyesine entegre etme süreci ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kafkasya, Rusya İmparatorluğu, Oryantalizm, Franz Alekseyeviç Roubaud.

Abstract

The Caucasus has been the center of attention throughout history with its geopolitical position, mysterious, unique and diverse cultural structure. Especially in the 18th and 19th centuries, Iran, the Ottoman Empire and the Russian Empire fought for control of the Caucasus. The Russian Empire, which occupied the region, achieved its goal. During the Caucasian War, the Empire occupied the region step by step, while at the same time making efforts to legitimize the occupation. While doing so, painters and other artists were taken to the battlefield. They produced engravings and paintings based on sketches and photographs taken on the battlefield. War painters thus contributed to the propaganda legitimizing the imperial occupation of the region. The mission of the imperial war painters can be described as introducing the civilized world to the world of little-known peoples and allaying European fears about the colonial expansion of the empire. One of the war painters in the service of the Empire was Franz Alexeevich Roubaud/Rubo (1856-1928). F. A. Roubaud was not present in the region during the Caucasian War. However, he later produced

Makale Geliş Tarihi: 20.01.2025. Makale Kabul Tarihi: 15.04.2026.

Araştırma Makalesi / Künye: KARATAŞ, Ömer. "Rusya İmparatorluğu'nun Milli Bilinç Oluşturma Çalışmalarında Franz Alekseyeviç Roubaud'un Rolü". Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD), 19/38, (Haziran 2026): s. 157-178. <https://doi.org/10.19060/gav.1973678>

* Doç. Dr., Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü, E-mail: omerkaratas4510@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7177-8547.

Gazi

Akademik
Bakış

157

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

very important works for the war and the region. The subject of our study is F. A. Roubaud, the war painter, who created works in the perspective of the fashionable discourses of the period, which legitimized the Russian occupations, strengthened the discourse of "civilization mission" based on "orientalism", legitimized the Russian occupations, and concealed the colonialist aspects of the Russians who would build a new history in the Caucasus after the war. In the study, the relationship between the war painter and the empire as well as the process of integrating the Caucasus into the empire is tried to be revealed.

Key Words: Caucasus, Russian Empire, Orientalism, Franz Alexeyevich Roubaud.

Giriş

Kafkasya, insan yaşamı açısından zorlu coğrafi koşullara sahip olmasının yanında yer altı ve yer üstü kaynakları açısından son derece zengin ve doğal kale görünümünde bir bölgedir. Bu coğrafi özellikler bölgeyi mağlup halkların sığınağı haline getirmiş ve çok sayıda etnik yapıyı bünyesinde barındırmıştır.¹ Söz konusu coğrafya, başka milletlerin saldırılarından korunmak isteyen kavimlere sığınak olmasının yanında büyük siyasi güçlerin stratejik konumundan dolayı bölgeyi kontrol etmek istemesi nedeniyle sürekli gündemdeki yerini muhafaza etmiştir. Tarihin seyri içerisinde Kafkasya için büyük güçlerin hâkimiyet mücadelesi devam etmiş ama bölge üzerinde tam hâkimiyeti sağlayan olmamıştır.² Son birkaç asra bakıldığında Kafkasya'da İran, Osmanlı ve Rusya arasında nüfuz mücadelelerin yoğunlaştığı görülmektedir.

18. yüzyılda Rusya tahtına çıkan Çar I. Petro (1682-1725) ile birlikte değişim rüzgârlarına kapılan Çarlık Rusyası, değişen dünya düzeni ve ekonomisi içerisinde kendisine bir yer edinme çabasına girişmiştir. İlk olarak Çar I. Petro döneminde, özellikle askeri alanda olmak üzere, gerçekleştirilen reformlar Çarlık Rusya'yı İmparatorluk statüsüne çıkardı. Ardından I. Petro'nun saltanatıyla ulaşılan statü gereği Rusların başlattığı yayılcı siyaset, Rus tahtına çıkan tüm halefleri tarafından yürütülmüş (I. Aleksandr 1801-1825, I. Nikolay 1825-1855, II. Aleksandr 1855-1881) ve bu siyaset Rus Devleti'nin resmî programı olmuştu. Bu bağlamda Rus İmparatorluk yetkilileri ve görevlileri bu programa bağlı kalarak kendilerine ait olmayan ülkeleri birer birer işgal etmeye başlamıştı. Kafkasya'da sırasıyla İran ve Osmanlı Devleti'ni devre dışı bırakan Rusya İmparatorluğu bölgede tek başına kalmıştı. Ruslar 19. yüzyılda, Kafkasya'yı askeri, stratejik ve ideolojik açıdan ele alarak bölgenin işgalini ve Ruslaştırılmasını destekleyen söylemler geliştirdiler. Genel olarak Kafkasya'yı Rusya'nın "doğal bir parçası" olarak görmekle kalmayıp, Osmanlı ve İran'a karşı bir tampon bölge ve Rusların yayılma sahası olarak da değerlendirdiler. Bunlara bağlı olarak Rusya'nın Kafkasya'ya tam anlamıyla hâkim olma süreci, 1817'de başlayıp 1864'te sona eren "Kafkasya Savaşları" ile zirveye ulaşmıştı. Bu dönemde Rus-

1 Adolf Berje, Kafkasyalı Dağlı Kavimlerin Kısa Tasviri (çev. Sedat Özden), Kayıhan Yayınevi, İstanbul 1999, s.9; S. James Bell, Çerkesya'dan Savaş Mektupları (çev. Sedat Özden), Kafkas Vakfı Yayını, İstanbul 1995, s.20-23; Ufuk Tavkul, Kafkasya Gerçeği, Selenge Yayınları, İstanbul 2007, s.12-13.

2 Abdullah Temizkan, Araftaki Kafkasya, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2018, s.27-28.

lar, bölgedeki dağlık arazilerde direnen yerel halklarla yoğun çatışmalara girişmişti. Bu savaşlar sırasında özellikle Çerkesler, Çeçenler, Dağıstanlılar ve diğer Kafkas halkları büyük bir direniş göstermişti. Mesela Gazavat ya da Müridizm olarak isimlendirilen silahlı direniş hareketi Rusların bölgeyi işgalini geciktirmişti. Rusya'nın Kafkasya'ya yönelik saldırılarına karşı en büyük direniş, Müridizm hareketinin son temsilcisi İmam Şeyh Şamil liderliğinde yapılmıştı. Ama buna rağmen direniş Ruslar tarafından kırılmış ve 1859'da Şeyh Şamil Ruslara teslim olmuştu. Böylece Ruslar, Kuzey Kafkasya'nın doğu kısmının işgalini tamamlamıştı. Ardından 21 Mayıs 1864'te Çerkeslerin son direniş de kırılmış ve tüm Kafkasya, imparatorluğun işgaline uğramıştı.³

19. yüzyılda sömürgeci devletlerin siyaseten kullandıkları en etkili propaganda araçları söz, yazı, resim ve fotoğraftı. Rus İmparatorluğu'nun Kafkasya işgallerinin meşrulaştırılması çalışmalarında sanatçılar, idareciler, yazarlar gibi daha pek çok kesiminin katkısı vardı.⁴ Savaş ressamı, Kafkasya'daki Rus işgallerinin meşrulaştırma propagandasını "medeniyet misyonu" ve "oryantalizm" perspektifinde eserlerinde işlemişlerdi. Böylece bu yüzyılda Kafkasya'da Rus işgallerini meşrulaştırmaya yönelik Rus savaş ressamı kurgusal eserler üretir.⁵ Bu üretime Rus olmayan Alman asıllı Theodor Horschelt (Gorshelt) (1829-1871) ve Franz Alekseyeviç Roubaud/Rubo (1856-1928) gibi sanatçılar da destek vermiştir. Onlar eserlerinde, sömürgeci⁶-emperyal ideolojiye ve Rusya'nın çıkarlarına paralel olarak, savaş propagandasına hizmet eden sava-

- 3 Bk. Yakov Gordin, Kafkas Anlatısı 300 yıl Süren Savaş (çev. Uğur Yağanoğlu), CSA Global Publishing, İstanbul 2014, s.19-383; Sadık Müfit Bilge, Osmanlı Çağında Kafkasya ve Kafkasyalılar 1454-1829 II. C, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2023, s.263-538; J. F. Baddeley, Rusların Kafkasya'yı İstilas ve Şeyh Şamil (çev. Sedat Özden), Kayıhan Yayınları, İstanbul 1996, s.35-63; Michael Khodarkovsky, Türkistan ve Avrasya Steplerinde Rus Yayılmacılığı Bir Sömürge İmparatorluğu'nun Oluşumu (1500-1800) (çev. Mehmet Ali Koç), Selenge Yayınları, İstanbul 2021, s.112-113; Abdullah Temizkan, "Rusya ve Osmanlı Devleti'nin Kafkas-Ötesinde Nüfuz Mücadelesi", Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi 6/2, 2006, s.447-462; Mustafa Tanrıverdi, "Kafkasya'da Ruslaştırma Siyaseti (XIX. Yüzyıl ve XX. Yüzyılın Başları)", Vakanüvis Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, Cilt: 2, 2017, s.539-546; Serdar Oğuzhan Çaycıoğlu, "Çarlık Rusya'nın Kafkas Hattı'nı İnşası ve Kuzey Kafkasya'da Hâkimiyet Kurma Mücadelesi", Belleten 86/306, 2022, s.717-754; Kezban Acar, "An Examination of Russian Imperialism: Russian Military and Intellectual Descriptions of the Caucasians during the Russo-Turkish War of 1877-1878", Nationalities Papers 32/1, 2004, s. 8-12.
- 4 Orlando Figes, Nataşa'nın Dansı Rusya'nın Kültürel Tarihi (çev. Figen Dereli), YKY, İstanbul 2018, s.376-377.
- 5 Nikanor Grigoryeviç Çernetsov (1805-1879), Mihail Yuryeviç Lermantov (1814-1841), Grigory Grigorieviç Gagarin (1810-1893), Polidor İvanoviç Babaev (1813-1870), Vasily Fedoroviç Timm (1820-1895), İvan Fedoroviç Aleksandrovskiy (1817-1894), İvan Konstantinoviç Ayvazovskiy (1817-1900), Lev Feliksoviç Lagorio (1826-1905), Konstantin Nikolaeviç Filippov (1830-1878), Pyotr Nikolayeviç Gruzinskiy (1837-1892), Vasily Vasilyeviç Vereşçagin (1842-1904), 10 Mayıs 2024, <https://it-s-a-wonderful-world.ru/kavkaz-v-proizvedeniyax-xudozhnikov-19-nachala-20vv/>.
- 6 Edward W. Said, Şarkiyatçılık Batı'nın Şark Anlayışı (çev. Berna Ülner) Metis Yayınları, İstanbul 2013, s.80-81.

Gazi

Akademik
Bakış

159

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

şın nedeni, Kafkas kökenlilerin ıllıllığı ve bölgeye sözde medeniyet götürme amacı taşıyan tematik konuları resmederler.

Fransız asıllı bir kitapçı olan Honoré Fortun Aleksis Roubaud ile Madeline'nin dördüncü çocuğu olan Franz Alekseyeviç Roubaud 15 Haziran 1856'da Odessa'da doğdu.⁷ Vaftizinde ona François İvan adı verildi. Almanya'da Franz, Rusya'da ise Franz Alekseyeviç olarak adlandırılır. 1865 yılında Odessa Güzel Sanatlar Derneği'nin çizim okuluna kayıt oldu. Roubaud, buradaki eğitimini 1870 yılında tamamladı.⁸ Okuldaki eğitimi süresince, çeşitli çizim tekniklerinde ustalaştı, birçok Rus ve yabancı sanatçının eserlerini tanıdı. 1877 yılında babasının ölümünden sonra ailesi Münih'e taşındı. 1878 yılında Münih Güzel Sanatlar Akademisi'ne 3526 numara ile kaydoldu. 1879 yılında bilinmeyen bir nedenden ötürü bu okuldan ihraç edildi. 1880 yılında içinde bulunduğu zor mali durum nedeniyle Odessa'ya geri dönen Roubaud resim öğretmeni olarak iş aradı. 1881 yılında ailesinin geldiği yerleri tanımak için önce Paris'e, ardından Fransa'nın güneyindeki Bouches-du-Rhône'a gitti. Aynı yılın sonunda Münih'e dönen Roubaud, burada savaş ressamı Josef von Brandt'ın özel sanat okuluna kaydoldu. Mart 1882'de sanatçı, Saint Petersburg'daki Sanat Eserleri Sergileri Derneği'nin 6. sergisine katıldı ve burada "Bozkırda Zaporoje Kazaklarının Saldırısı" adlı tablosunu sergiledi. Bu onun büyük sergilere katılma konusundaki ilk deneyimiydi. Franz Roubaud, 1882-1885 arasında Çar III. Aleksandr (1845-1894) tarafından sağlanan fonlarla Ukrayna, Kafkasya ve Türkistan'a (Orta Asya) seyahat etti. Çar tarafından desteklenen sanatçı, Rusya İmparatorluğu'nun Kafkasya, Osmanlı ve İran'la olan savaşlarının yanında Türkistan'daki seferlerini resmetmesi için 1886 yılında çok önemli ve yüksek bütçeli bir sipariş aldı.⁹ İmparatorluğun sipariş ettiği tablolar, kronolojik olarak 1722 yılından 1885 yılına kadar olan tarihsel dönemi kapsar.

Franz Roubaud 30 Eylül 1888'de Tiflis'te Çar III. Aleksandr, ailesi ve maiyetiyle bir araya geldi.¹⁰ 1889 yılında St. Petersburg'daki Sanatçıları Teşvik Derneği ressamın ilk kişisel sergisini düzenledi. Ressam, İmam Şamil'in 1859 yılında Dağıstan'da Rus birlikleri tarafından ele geçirilmesini tasvir eden

- 7 H. M. Akiyeva, "vzaimoatnaşeniyya rossii i inguşetii v izabrazitelnom iskusstve", 245 let vhojeniya inguşetii v sostav rossii: vrema, sobitiya lyudi: metariyali vse rossiskoy nauçnoy konferentsii, 17 marta 2015, atvestvennyi redaktör: m. b. dolgiyeva, Nazran 2015, s.202, 12 Temmuz 2024, https://www.academia.edu/29835844/XIX_CENTURY_THE_CENTURY_OF_RUSSIA_IN_THE_CAUCASUS_XIX_.
- 8 S. A. Argastseyeva, "hudojestvennıe posveyaşennie teme oborana tsaritsına", çastniye mirivelikoy russkoy revolyutsii: sb. Nauç. Tr (nar us. İ tatarskoy yaz.), (pod. obş. red. L. R. Gabadrafikovoy), Kazan 2017, s.408, 17 Eylül 2024, <https://nkvd.tomsk.ru/content/editor/KNIGI%20kraevedczeskie/CHastnye-miry-Velikoj-russkoj-revolyucii-sb-trudov.pdf>.
- 9 Akiyeva, a.g.m., s.203-204; <https://roubaud.ru/biography>, 27 Haziran 2024; <https://euro-art.com.ua/ru/shop/author/rubo-francz-alekseevich/> 15 Haziran 2024.
- 10 Kafkaz, 22 yinvary 1888, № 20. <https://roubaud.ru/kavkaz-no-20-22-yanvary-1888> 27 Haziran 2024.

Görüş

Akademik
Bakış

160

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

"Akhulgo Köyüne Saldırı"¹¹ panoraması üzerinde 1890 yılında çalışmaya başladı.¹² Ressamın Münih'te başladığı panorama çalışmasına, Alman sanatçılar H. Fricke, J. Rosen, H. Bartels ve L. Shenchen de yardım ettiler. "Kafkasya'nın Fethi" başlığı altında panorama ilk kez Münih'te sergilendi. Roubaud bu panoramasıyla Bavyera Sanat Akademisi üyeliğine seçildi. Yine panorama ona, Prens Naibi Luitpold tarafından verilen Aziz Mikail Nişanı ödülünü kazandı. Ardından panorama, 1891 yılında Paris'te sergilendi.¹³ Fransa Cumhurbaşkanı Sadi Carnot sergiye geldi ve sanatçıyı "Onur Nişanı" ile ödüllendirdi. Ayrıca Roubaud, Bavyera Sanat Akademisi'nde profesör unvanını aldı. 1892 yılında Münih'teki bir sergide I. sınıf madalya (altın) ile ödüllendirildi.¹⁴ 1893 yılında Cam Saray'daki (Münih) uluslararası sergide II. sınıf bir madalya (gümüş) ile taltif edildi. Roubaud Münih'teki olağanüstü elçi N. D. Osten-Sakena tarafından Muhafızlar ve St. Petersburg Askeri Bölgesi Komutanı Grandük Vladimir Aleksandroviç'e takdim edildi. Ressam, 1895 yılında Büyük Berlin Sanat Sergisi'nde bronz madalya ile ödüllendirildi. 1896 yılında Çar II. Nikolay (1894-1917), Nijniy Novgorod'daki Tüm Rusya Sanat ve Sanayi Sergisi'nde özel bir bölümde sergilenen "Akhulgo Aula"¹⁵ Saldırı" panoramasını ziyaret etti. 1897 yılında Münih'teki Uluslararası Sergide Rusya bölümünü organize eden Roubaud, bu sergi nedeniyle 3. sınıf Aziz Anna Nişanı ile ödüllendirildi. Rusya hükümeti "Akhulgo köyüne saldırı" panoramasını satın aldı ve Kafkasya Askeri Bölgesi'ne gönderdi. Tablo, sergilenecek uygun bir bina olmaması nedeniyle muhafaza edilmek üzere Tiflis'teki "Zafer Tapınağı"na gönderildi.¹⁶

Roubaud, Rusya İmparatorluğu'nun milli kimlik oluşturma çabalarına, sadece Kafkasya temalı çalışmalarıyla değil, diğer önemli tarihi olayları resmederek de katkıda bulundu. Mesela 1898 yılında V. M. Vasnetsov, N. S. Samokish, I. E. Repin, V. I. Surikov, V. A. Serov ve diğer sanatçılarla birlikte, N.I. Kutepov'un "Rusya'da Grandükalık, Çarlık ve İmparatorluk Avcılığı" adlı dört ciltlik kitabı için hazırlanan çizimler üzerinde çalıştı. Aynı yılın yaz aylarında 1853-1856 Kırım Savaşı sırasında Sivastopol savunmasının 50. yıldönümü için tarihi anıtlar oluşturma komitesinin önerisiyle, "6 Haziran 1855 Saldırısı" adlı panoramayı çizdi.¹⁷ Ardından 4 Kasım 1909'da, Petersburg'daki Askeri Tarih

11 <https://obzor.io/2022/01/20/kuplennyj-mecenatom-eskiz-kartiny-rubo-vystavili-v-maxachkale-29031>, 11 Temmuz 2024.

12 <https://www.tg-m.ru/articles/1-2004-02/sudba-odnoi-kartiny> 11 Temmuz 2024.

13 Akiyeva, a.g.m., s.202; <https://roubaud.ru/biography> 27 Haziran 2024; <https://classic-art.ru/livejournal.com/201022.html> , 9 Temmuz 2024.

14 https://rah.ru/the_academy_today/the_members_of_the_academie/member.php?ID=53221, 12 Temmuz 2024.

15 Köy ve ya daha küçük yerleşim birimi.

16 Akiyeva, a.g.m., s.204; <https://roubaud.ru/biography>, 27 Haziran 2024; <https://euro-art.com.ua/ru/shop/author/rubo-francz-alekseevich/>, 15 Temmuz 2024, <https://artz.ru/articles/1804786226/index.html>, 12 Temmuz 2024.

17 <https://roubaud.ru/biography>, 27 Haziran 2024; <https://odessa-memory.info/ru/index.php?id=406> 11 Temmuz 2024; <https://obzor.io/2022/01/20/kuplennyj-mecenatom-eskiz>

Gazi

Akademik
Bakış

161

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

Kurumu Konseyi Komisyonu üyeleri B. M. Kolyubakin ve V. A. Afanasyev'in önerisiyle, Borodino Muharebesi'nin 100. yıldönümü için bir panoramayı resmetti.¹⁸

İmparatorluğun işgalleri meşrulaştırma propagandasına ve Ruslarda milli bilinç oluşturma çabalarına sanatsal yetkileriyle destek veren savaş ressamı Roubaud, emeklerinin karşılığını makam, statü ve ödüllerle aldı. Mesela 1901 yılında Münih sergisinde bir Rus bölümü düzenledi. İmparatorluk Sanat Akademisi Konseyi, bir istisna olarak, sanatçının kişisel sergisinden altı resim satın almaya karar verdi. Ocak 1902 yılında Münih'teki Uluslararası Sergide Rus bölümünün düzenlenmesindeki çalışmaları nedeniyle II. Aziz Stanislav Nişanı ile ödüllendirildi. Ayrıca Profesör P. O. Kovalevskiy'in ölümünün ardından beş yıllığına Yüksek Sanat Okulu Savaş Atölyesi profesörlüğüne seçildi. Yine 1906 yılında Münih'te çalışan Franz Roubaud, çalışmaları nedeniyle ikinci dereceden Prusya Kraliyet Nişanı ile ödüllendirildi. 1908 yılında St. Petersburg'a döndü ve beş yıllığına Yüksek Sanat Okulu'nda savaş resmi sınıfının Profesör-Başkanlığına yeniden seçildi. İmparatorluk nezdinde önemli bir statüye kavuşan ressam, şubat ayında Yüksek Sanat Okulu'ndaki eğitimin iyileştirilmesine ilişkin raporunu Akademi Konseyi'ne sunar. Çalışmaları takdir görmeye devam eden ressam Nisan ayında, "Sanatsal faaliyetlerdeki büyük başarılarından dolayı" ikinci dereceden Azize Anna Nişanı ile ödüllendirilir. Aynı yılın Ekim ayında İmparatorluk Sanat Akademisi Profesörleri A.I. Kuindzhi, V.A. Beklemishev ve A.P. Sokolov'un önerisi üzerine akademisyen unvanını alır. Franz Roubaud 14 Nisan'da destekçileri arasında I. E. Repin'in de bulunduğu İmparatorluk Sanat Akademisi'nin asil üyeliğine seçilir. Eylül ayında, Yüksek Sanat Okulu rektörüne başvurarak yorgunluğu nedeniyle Ocak 1913'e kadar izinli sayılmasını talep eder. Bu yüzden İmparatorluk Sanat Akademisi Konseyi savaş atölyesini bir yıllığına N.S. Samokish'e devreder. İmparatorluk Sanat Akademisi Konseyi onu, 1913 yılında Münih'te düzenlenecek olan uluslararası serginin Rusya bölümünün komiseri olarak atar. Roubaud gider ve bu görevdeki başarısı sonrası 1913 yılında dördüncü dereceden Aziz Vladimir Nişanı ile ödüllendirilir. I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle, Fransız vatandaşlığını koruyan Franz Roubaud'yu 19 Aralık 1914'te Almanya'da görürüz. Sanatçı, yılsonunda eşi ve her iki evliliğinden olan çocuklarıyla beraber Alman vatandaşlığına geçer. İmparatorluk hizmetinde çok aktif rol alan savaş ressamı Franz Roubaud 11 Mart 1928 yılında ölür.¹⁹

kartiny-rubo-vystavili-v-maxachkale-29031, 11 Temmuz 2024.

18 <https://roubaud.ru/biography> 27 Haziran 2024; <https://polit.ru/articles/chelovek-dnya/memoriya-frants-rubo-2018-06-17/> (Erişim 07.17.2024); <https://classic-art-ru.livejournal.com/201022.html>, 9 Temmuz 2024; <https://odessa-memory.info/ru/index.php?id=406>, 15 Temmuz 2024.

19 <https://roubaud.ru/biography>, 27 Haziran 2024; <https://1812.nsad.ru/200>, 15 Temmuz 2024; <https://artrz.ru/articles/1804786226/index.html>, 12 Temmuz 2024.

Roubaud, Kafkasya temalı bir dizi resminde evrensel insanlık trajedisini, savaşların saçmalığını, özgürlüklerini ve vatanlarını savunan insanların ruhunun yok edilemezliğini ifade etmesinin yanında imparatorluğun işgalleri meşrulaştırma çabalarına da hizmet eder. Öte yandan çalışmalarıyla, dünya savaş ressamlığında önemli bir yer edinir.²⁰ Yukarıda yaşamı ve çalışmalarına değindiğimiz Roubaud çok sayıda anıtsal tuvalin ve Kafkas Savaşı'nın ünlü tablolarının yanı sıra savaş panoramalarının ressamı olarak da bilinir. Bu bağlamda çalışmanın kaynakları, Franz Alekseyeviç Roubaud'nun Kafkas Savaşı ile ilgili tabloları ve ilgili literatürden²¹ meydana gelmiştir.

Rus İşgallerini Anıtlştırma Çalışmaları ve Franz Roubaud

Tiflis'te yayımlanan Kafkaz Gazetesi'nin 4 Kasım 1884 tarihli 247. sayısında Tiflis'te kurulacak olan müzenin kuruluş amacı, kurulacağı yer, bütçesi ve müzede yer alacak çalışmalar haberleştirilir. Gazetede müzenin kuruluş amacı ve bütçesi şöyle açıklanır: "Bir zamanlar yerel yönetimde, Kafkasya'nın barışı için dağlılarla yapılan uzun savaş sırasında çok fazla kan döken Rus ordusunun erdemlerini halkın hafızasında ölümsüzleştirmek amacıyla Tiflis'te bir Askeri Tarih Müzesi kurma fikrinin ortaya çıktığını bildirmiştik. Bu vatansever fikir, imparatorluk tarafından uygun bulunmuş ve son zamanlarda gerekli desteği almıştır. Öğrendiğimize göre, bu fikrin hayata geçirilmesi için, 4 yıl boyunca dağıtılmak üzere, askeri departman bütçesinden 80 bin ruble tahsis edilmiştir.". Haberde müzenin amaç ve bütçesi açıklandıktan sonra müzenin inşa edileceği yer seçimi hakkında ayrıntılı bilgi verilir. Öncelikle Askeri Tarihi Müze için yer seçimi sorunu ilk olarak çok basit bir şekilde çözüldüğü belirtilir. Müze ve Halk Kütüphanesi arasındaki alanda, bu iki kurumun mevcut yönetimine bağlı olarak, Saray Meydanı'ndaki şehir arazisinden 2 sajen²² ve Tiflis Kadın Spor Salonu'na ait bahçeden 2 sajen yer kaplayacak şekilde düzenleneceği ve şehir açısından gerekli arazinin bölünmesi konusunda herhangi bir engel bulunmadığı bilgisi verilir. Ancak Tiflis Kadın Spor Salonu'na ait bahçenin kullanımı, öğrencilerin dinlenme zamanlarını geçirdikleri bahçenin küçültülmesi ve ayrıca binanın spor salonunun bahçesini serbest hava hareketinden mahrum bırakması gibi nedenlerden ötürü buranın müze için ayrılmasına izin verilmemiş, bunun üzerine yeni bir yer seçilmesi gerekmiştir. Seçilen yeni yer Aleksandr Bahçesi'nin üst tarafıdır. Askeri Tarih Müzesi'nin Aleksandr Bahçesi'nin üst ta-

20 Akiyeva, a.g.m., s.202.

21 Türk Akademisinde bu eksenindeki çalışmalardan ilki Kezban Acar'ın "Resimlerle Rusya, Savaşlar ve Türkler" adlı eserini örnek vermek mümkündür. Ayrıca Elik Kök'ün "Ressam Vasili Vasilyeviç Vereşçagin'in (1842-1904) Çizgileriyle Timurlu Anıtları: Asya Kültürel Mirasının Belgelenmesi" isimli makalesi savaş ressamları için oldukça önemli bir çalışmadır. Kezban Acar, Resimlerle Rusya, Savaşlar ve Türkler, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul 2004; Elif Kök, "Ressam Vasili Vasilyeviç Vereşçagin'in (1842-1904) Çizgileriyle Timurlu Anıtları: Asya Kültürel Mirasının Belgelenmesi", Art-Sanat Dergisi, S.18, 2022, s.263-294.

22 Eskiden Rusya'da kullanılan, 3 arşın ya da 2,13 metre değerindeki ölçü birimi.

Gazi

Akademik
Bakış

163

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

rafını işgal edecek ve Golovinskiy ve Baryatinskiy Caddesi'ne bakan iki cepheye sahip olacak şekilde inşa edilmesine karar verilmiştir. Haberin sonunda müzede yer alacak eserlerle ilgili bilgiler ve yorumlar şu cümlelerle okuyucuya aktarılır: "Kafkasya'da uzun süre devam eden savaşın en önemli olaylarını ve anlarını tuval üzerinde yeniden üreterek gelecekteki müzede önemli yerlerden birini elbette resim işgal edecek. Sanatçı Roubaud'nun müze için resimler yapacağı varsayılıyor. Odessa'nın yerlisi, henüz çok genç bir adam olan Roubaud'nun parlak bir yetenek olduğunu söyleyebiliriz; savaş türünü mükemmel bir şekilde başarıyor. Şu anda deneme eskizleriyle meşgul, eğer iş kendisine verilirse, Kafkasya'daki savaş alanında Rus askerinin erdemlerini ölümsüzleştirmek için bu büyük görevi yerine getireceğini bekleyebiliriz."²³

Kafkaz Gazetesi 24 Mayıs 1885 tarihli 134 numaralı sayısında müzenin kuruluşu fikrinin sahibi, müzenin yapılması için daha önce haberleştirilen konuların hayata geçirilişi okuyucuya müjdelendir. Haberde gelişmeler okuyucuya şu satırlarla aktarılır: "Daha önce de bildirdiğimiz gibi, Tiflis'te, Baş Prens Aleksandr Mihaliyoviç. Dondukov-Korsakov'un (1820-1893) tasarladığı fikre göre, Kafkasya'nın boyun eğdirilmesi ve pasifize edilmesiyle sonuçlanan dağılımlarla yıllar süren savaş ve söz konusu dönemde diğer güçlerle yapılan savaşlar sırasında Kafkas birliklerinin kahramanlıklarını gelecek nesillere aktarmak ve yapılanları ölümsüzleştirmek için bir Askeri Tarih Müzesi kurulması düşünülmektedir. Projenin iyi bir şekilde ilerlediğini duyduk. Proje için gerekli fonlar çoktan tahsis edilmiş durumda. Söylediklerine göre Müze'nin yeri, önceki varsayımların aksine, Aleksandr Bahçesi'nin orta kısmında seçilecek. Geçen gün Münih Kraliyet Akademisi ressamlarından Odessa doğumlu F.A. Roubaud tekrar Tiflis'e geldi ve geçen yıl İmparator tarafından onaylanan ve şu anda Kafkas Müzesi'nde bulunan bir deneme tablosu sundu. Duyduğumuza göre Bay Roubaud'nun ziyaretinin amacı, önerilen Müze için savaş resimleri yapma göreviyle bağlantılı ve kendisi tarafından sunulan koşulların uygun olması nedeniyle, resim siparişinin çok yakın gelecekte gerçekleştirileceğine dairdir."²⁴

Tiflis'te kurulması düşünülen Askeri Tarih Müzesi'nin iş ve işlemlerinden sorumlu özel bir komisyon kurulur. Kafkas Askeri Bölgesi Mühendisler Şefi General A.D. Podymov başkanlığında oluşan özel komisyonda, Tiflis Valisi General A. I. Grosman, Kafkas Arkeoloji Komisyonu Başkanı Dr. A.P. Berje, Kafkas Müzesi Müdürü Dr. G.I. Radde, Kafkasya Askeri Bölge Karargâhı askeri-tarih bölümü başkanı General-meister I.S. Chernyavskiy ve mimar A.F. Saltsman yer alır. Gelecekte müzeyi süsleyecek ana tabloların yapımı Roubaud'ya verilir. Roubaud dört yıl içinde 6'sı büyük, 10'u orta boy olmak üzere 16 tabloyu her yıl 4 tablo olmak üzere toplam 35 bin ruble karşılığında yapmayı üstlenir. İlk

23 Kafkaz, 4 noyabrya 1884, № 247, https://roubaud.ru/press_hram_slavy, 27 Haziran 2024.

24 Kafkaz, 24 maya 1885, № 134. https://roubaud.ru/press_hram_slavy, 27 Haziran 2024.

Göz

Akademik
Bakış

164

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

yıl için diğer resimlerin yanı sıra son savaşta Kars'ın ele geçirilmesi ve 1854 yılındaki Kuryuk-Dara olayının resmedilmesinde de karar verilir. Roubaud, imzalanan sözleşme gereği bölgeyi tanımak ve manzara resimleri çizmek üzere Kars'a gider. Roubaud sözleşmeye göre her bir resim için bir ön taslak hazırlamak ve bunu komisyon başkanı Baş Prens sunmakla yükümlüdür. Ardından başkana sunulan eserler, komisyon tarafından değerlendirilecek ve onaylanacaktır. 1885 sonbaharında müzenin inşaatı başlayacak ve inşaat üç yıl içinde bitirilecektir. Müzenin inşaat alanı daha önce belirlenen yer olarak komisyon tarafından kabul edilmiştir.²⁵

Petersburg'da yayımlanan "Niva" gazetesindeki haberde Tiflis'teki Kafkas Askeri Tarih Müzesi, Münihli sanatçı Roubaud tarafından müze için yaptırılan dört güzel savaş tablosunu sergilemektedir²⁶ bilgisi yer alır. Böylece savaş ressamının eserleri amaç ve gerekçesi imparatorluk tarafından belirlenen hedefe hizmet etmeye başlamıştır.

Kafkas Güzel Sanatları Teşvik Derneği Başkanı, Devlet Müşaviri Vekili Gakkel, Tiflis'te çoğunlukla yerel sanatçıların eserlerinden oluşan bir resim sergisi tasarlar. Sergi ile ilgili çalışmalar sona erer ve sergi sarayın salonlarında halka açılır. Serginin ana ilgi odağı hiç şüphesiz Tiflis'te açılacak Askeri Tarih Müzesi için tasarlanan Roubaud'nun savaş tablolarıdır. Sergide yerel sanatçıların tablolarıyla özel şahıslara ait olan bazı tablolar da yer alacaktır. Söz konusu şahısları sergiye çekebilmek için M. P. Gakkel, bunların hepsine genelge niteliğinde bir mektup göndererek sergiye resim göndermelerini talep etmiş ve birçoğu sahip oldukları çok değerli eserleri göndermiştir. Sergi için 200'den fazla resim toplanır. Tiflis halkının tüm katmanlarına sergiyi görme fırsatı sağlamak için giriş ücreti çok düşük tutulmuştur (20 kopek olarak belirlendi ve sadece haftada bir kez fiyat 50 kopek oldu). Sarayın kuzey girişi (Gunib Meydanı'ndan ilk giriş) sergiye giriş için açık olacaktır. Sergiden elde edilecek gelirle Kafkasya Güzel Sanatları Teşvik Derneği'nin ve özellikle de resim okulunun fonlarını güçlendirmesi amaçlanmıştır. Serginin yenilikçiliği ve ilgi çekiciliğinin yanı sıra sergiden elde edilecek koleksiyonun yararlı bir amaca hizmet etmesinin, ziyaretçileri sarayın salonlarına çekeceği varsayılmıştır.²⁷

25 Kafkaz, 9 iyunya 1885, № 150; Kars'taki yerel bir gazeteye göre ressam Rubo, 5 Kasım'ı 6 Kasım 1877'ye bağlayan gece Kars'a yapılan saldırının resmini yapmak üzere 17 Haziran Pazartesi günü buraya geldi. Bu resim, diğerlerinin yanı sıra, Tiflis'te düzenlenecek olan "Zafer Tapınağı" için tasarlanmıştır. Kafkaz, 25 iyunya 1885, № 166.; Tiflis'te kurulacak askeri-tarihi müze için askeri içerikli 16 resim yapmakla görevlendirilen Rubo, kısa süre önce Kars'a yaptığı geziden Tiflis'e döndü ve burada kalenin manzaralarını çekti. Yol üzerinde ünlü Kuryuk-Dara savaş alanını ziyaret etti. Kafkaz, 10 iyulya 1885, № 181. https://roubaud.ru/press_hram_slavy, 27 Haziran 2024.

26 Niva, 25 oktayabra 1886, № 43. 25 Ekim. https://roubaud.ru/press_hram_slavy, 27 Haziran 2024.

27 Kafkaz, 17 yinvarya 1888 № 15. https://roubaud.ru/press_hram_slavy, 27 Haziran 2024.

Gazi

Akademik
Bakış

165

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

Ruslarda Milli Bilinç Uyandırma Çabaları ve Franz Roubaud

21 Ocak 1888 Perşembe günü Başkomutanlık Sarayı salonlarında Kafkas Güzel Sanatlar Derneği tarafından düzenlenen sergi açıldı. Dernek başkanı Dr. M.P. Gakkel'in ve dernek üyelerinin çabaları sayesinde düzenlenen serginin sanatsal estetik zevk dışında hayırsever bir amacı da vardı. Sergiden elde edilecek tüm gelir, Güzel Sanatlar Cemiyeti'nin yetkisi altında olan Tiflis Çizim Okulu yararına kullanılacaktı. 21 Ocak Perşembe günü açılan sergi sayesinde Tiflis'te pek çok ünlü sanatçının eserlerine sahip olanlar, pek çok yetenekli ve oldukça fazla amatör sanatçı olduğu ortaya çıktı. Sergi için 300 kadar eser toplamak mümkün oldu. Birçok eser Ayvazovski, Lagorio, Sudkovski, V. Makovski, Lemokh, Vereşçağın, Gorscheld, Lampe ve diğerleri gibi sanatçıların imzasını taşıyordu. Etüd, manzara ve suluboya bölümleri çok zengindi; çok sayıda portre vardı. Kısacası, bu sergiye gelen ziyaretçiler pişman olmadılar ve sanatsal olarak tatmin oldular.

Franz Roubaud'nun sergide altı resmi yer alıyordu ve hepsi de inşaatı devam eden Kafkas Askeri Tarih Müzesi için tasarlanmıştı. Franz Roubaud'nun resimlerinin konularının uyandırdığı ilginin yanı sıra, sanatçının yeteneğinin aşamalı gelişimi de oldukça ilgi çekiciydi ve ilki 1886 yılında geri kalanını sonraki yıllarda yaptığı resimlerinde çok belirgindi. Bu resimler serginin farklı salonlarına yerleştirilmişti. İlk salonda, Franz Roubaud'nun fırçasına ait birkaç küçük eskiz ve manzara dışında, iki büyük tablosu yer alıyordu. Bunlardan ilki "Şamil'in Yakalanması"nı tasvir ediyordu Bu tablo beş arşın²⁸ genişliğinde ve üç arşın yüksekliğindeydi. Franz Roubaud bu resmi yaparken çok zor bir görevin üstesinden gelmek zorundaydı; gerçek şu ki, Kafkas savaşları tarihinin bu görkemli bölümünün tanıdığı olan ressam Gorscheld tarafından aynı konuda aynı resim daha önce yapılmıştı.²⁹ Bu resim Saint Petersburg'daki saraylardan birinde bulunmaktaydı. Tiflis'teki Askeri Tarih Müzesi için böyle bir resme ihtiyaç duyulduğunda, başka bir tane sipariş etmek gerekti ve bu siparişin yerine getirilmesi, bu resimde tasvir edilen "Şamil'in esareti" anını hiç görmemiş olan Roubaud'nun payına düştü. Ancak, yetenekli sanatçı böyle zor bir durumdan oldukça tatmin edici bir şekilde çıktı ve dikkat çekici bir eser çizdi. Roubaud'nun resmi, esir alınan Şamil'in ilk kez dönemin Kafkasya Ordusu Başkomutanı ve Kafkasya Valisi Prens A. P. Baryatinskiy'in önüne çıktığı anı temsil ediyor. Resmin sol tarafının tamamı, başkomutan ve maiyetinin mükemmel bir şekilde konumlandırılmış bir grubu tarafından işgal edilmişti. Boynunda

28 68 santimetre karşılığında kullanılan eski bir ölçü birimidir.

29 H. von Joseph Albert, Theodor Horschelt. Sein Leben und seine Werke: Spanien, Algier, Kaukasus : nach den original zeichnungen Photographirt und in Albertitypie / Theodor Horschelt, **Авт. ст.** Hyacinth Holland, verlag von, Munchen 1871, s.110, 10 Haziran 2024, <https://www.kavkazr.com/a/russko-kavkazskaya-voyna-v-risunkakh-teodora-gorshelta/28579536.html>; Kafkaz, 22 yinvarya 1888, № 20. <https://roubaud.ru/kavkaz-no-20-22-yanvarya-1888-27-Haziran-2024>.

Görüş

ve göğsünde iki Aziz George nişanı bulunan general üniforması içindeki Prens Baryatinskiy, omuzlarından düşmüş ve tabanı yere serilmiş bir palto ile örtülü bir taşın üzerinde oturmaktadır. Başkomutanın yüz ifadesi, figürün genel konumu ve portrenin sadakati oldukça sanatsal bir şekilde aktarılmıştır. Etrafında, aralarında tanıdık simaların, geçmiş Kafkas savaşlarının tüm şanlı savaşçılarının bulunduğu çok sayıda yarım daire şeklinde bir maiyet vardır. Mesela Prens'in yanında beyaz şapkalı ve paltolu Kont D.A. Milyutin durmaktadır. Kont N.P. Yevdokimov, Prens D.P. Svyatopolk-Mirsky, Kont N.P. Grabbe, Lazarev, Baron L.P. Nikolay, Baron A.E. Wrangel, Tarkhanov ve diğerleri yer almaktadır. Maiyetin arkasında birkaç açılmış sancak, yürüyen cephaneli ve silahlı ayrı asker figürleri ve daha geride birliklerin safları görülmektedir. Tüm grup, sanatçının son derece başarılı bir şekilde resmettiği bir huş ağacı korusunun girişine yerleştirilmiştir; Gunib ve dağlar uzaktan görülebilmektedir. Resmin ortasında, ön planda Şamil figürü vardır. Bu figür hem tasarım hem de uygulama açısından tüm dikkatleri üzerine çekmeye değer. Tamamen umutsuz bir durumda olduğunu ve Çar'a boyun eğmekten başka yapabileceği bir şey kalmadığını anlayan Şamil, yine de tereddüt ediyormuş gibi duraksamaya devam etmekte ve görünüşe göre uzun zamandır ve büyük bir ısrarla istediği ve uğruna binlerce insanın kanının döküldüğü her şeyden bir anda vazgeçememektedir. Sol eliyle kılıcının kabzasını sıkıca kavramış; sağ eliyle de kemerini tutuyor. Sıradan bir Çerkes kıyafeti giymiştir; başında beyaz bir sarıkla sarılmış büyük bir papah vardır ve beyaz kumaşın uzun ucu arkaya doğru inmektedir. Genel olarak, figürün tamamı, içinde büyüdüğü ve daha sonra üzerinde böylesine büyük bir etki yaratmayı başardığı çevreden gelen bu gerçekten olağanüstü adamın doğru tipini tasvir etmektedir. Bu kadar küçük ayrıntıların bile bu şekilde tasvir edilmesi resme büyük bir canlılık kazandırır ve genellikle büyük bir zevkle izlenir ve haklı olarak savaş resmi eserleri arasında ilk sıralardan birini işgal etmelidir. Sanatçı tarafından 1886 yılında yapılmıştır.³⁰Savaş ressamı Rubound'un "oryantalist klişe" kullanımı bu resimde oldukça belirgin olarak kendisini gösterir. Rusların modern giyim ve diğer sembollerin kullanımı karşısında Şamil ile destekçilerinin giyim kuşamla silahlarının ilkelliğinin çizilmesi oryantalist klişelerin kullanımını anlatır.

Gazi

Akademik
Bakış

167

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

30 Kafkaz, 22 yinvarya 1888, № 20. <https://roubaud.ru/kavkaz-no-20-22-yanvarya-1888>, 27 Haziran 2024.

Ayrıca, aynı salonda, girişin hemen önünde, aynı sanatçı tarafından yapılmış ve Rus birliklerinin Dargo'ya yürüyüşünden bir bölümü tasvir eden bir başka resim daha bulunmaktadır. Bu tablo da Franz Roubaud'nun ay ışığını betimlemenin zorluklarının üstesinden gelmeyi başardığı seçkin eserlerden biridir. Bu tablonun boyutları ilkiyle aynıdır. Sol tarafında, ağaçlarının arasından ay ışığının parladığı, güzelce resmedilmiş bir orman görüntüsü yer almaktadır ve sanatçı, örneğin ay ışığının sadece çevredeki doğaya değil, aynı zamanda süngülere ve silahların diğer metal parçalarına ve hatta ormandan çıkan askerlerin düğmelerine de çok etkili bir şekilde yansıdığı gibi ayrıntıları bile unutmamıştır. Hava oldukça iyi resmedilmiştir. Resim, 6 Temmuz 1845'te Kafkasya ordusunun başkomutanı, Prens ve o zamanlar henüz bir kont olan M.S. Vorontsov'un Dargo köyünü işgal etmek için birliklerini 45°'lik bir diklikteki ormanlıkta iniş boyunca hareket ettirdiği anı tasvir ediyor. Bundan önce Rus birlikleri Dargo'dan altı verst³¹ ötede, derin bir vadiye inişin başladığı ve birlikleri Şamil'in konutundan ayıran tepelerde durdu; bu sırada başkomutan onlara göründü ve onları düşmanın çoktan kaçmış olduğu ana yüksek açıklığa götürdü. Resmin sağ tarafında, uzakta, arkasında tüm alanı dağların kapladığı Dargo aulun ateşi görülebilmektedir. Genel olarak, resim canlılık dolu ve izleyici, aşağıda bahsedilecek olan sadece birkaç ayrıntı dışında, hem bu anın hem de bu alanın tasvirinden oldukça memnun. Ön planda, resmin ortasında, paltolu asker grupları ve alevler içindeki aula doğru ilerleyen cephaneler yer almaktadır. Asker tipleri, biraz monoton olmalarına rağmen, mükemmel bir şekilde karakterize edilmiştir. Yüzleri, aulun bir an önce ele geçirilmesi için duydukları büyük arzunun beklentisiyle çok hareketlidir ve bunun sonucunda bazıları neredeyse kaçmaktadır. Birkaç yerde öldürülmüş düşman askerlerinin cesetleri görülüyor ve ön planda, izleyiciye daha yakın bir yerde, elinde bir hançeri sarsılarak tutan ölü bir dağlının cesedi yatıyor. Resmin sol tarafında, arka planda, sık bir ormandan çıkan bir grup atlıyı görebiliyoruz. Atlıların önünde

31 1,0668 kilometre karşılığında kullanılan Rus uzunluk ölçü birimi.

Görüş

beyaz bir atın üzerinde ışıl ışıl Prens M.S. Vorontsov, arkasında ise kısa bir süre önce aldığı yara nedeniyle bacağı sargılı olan Hessen Prensi Aleksandr ve Prens A.M. Dondukov-Korsakov'un da aralarında bulunduğu maiyeti yer alıyor. Tüm figürler aslına sadık kalınarak resmedilmiş ve pozları çok iyi seçilmiş. Bu arada, Başkomutan Prens'in atının oldukça sanatsal tasviri dikkat çekicidir. Uzakta, ormanda askerler görülüyor ve resmin sol tarafında, ön planda, ölmekte olan yaşlı bir asker, diğer iki asker tarafından desteklenen bir grup ve yaşlı adama bandaj yapan bir askeri doktor. Bu resimdeki manzara, deyim yerindeyse, bazı yerlerde monotonluktan muzdariptir ve ayrıca tonların monotonluğu da dikkat çekicidir, öyle ki, örneğin ağaçlar ve askerlerin paltoları aynı renkte boyanmıştır, vb. Resmin sağ tarafında Dargo köyünün önündeki arazi çok kasvetli. Bu resim de ilki gibi sanatçı tarafından 1886 yılında yapılmış ve diğerleri gibi Kafkas Askeri Tarih Müzesi için tasarlanmıştır.

Serginin ilerleyen bölümlerinde Roubaud'nun iki büyük tablosu daha yer alıyor: "Salta'nın Müstahkem Aul'unun Alınışı" ve "Geok-Tepe'nin Alınışı". Bu resimlerin her ikisi de öncekilerden biraz daha küçük boyutta olmalarına rağmen, uygulamadaki asaletleri nedeniyle özel bir ilgiyi hak etmektedir. "Müstahkem Aul Tuzlu'nun Alınışı" tablosunun konusu, Rus birliklerin, her evin ayrı bir kale olduğu, taş duvarın yakın köşelerinde bir diğerine bağlandığı ve saldırganlara her yerden kurşun ve taş yağdığı aula girdiği zamanı tasvir etmektedir. Aula girdikten sonra, askerler çıplak elleriyle barikatları kırıp dağıttılar, evlere girdiler ve orada düşmanı vurdular, nihayet 14 Eylül 1847'de şiddetli bir savaştan sonra dağlılar tamamen yenildi ve sürüler halinde auldan kaçmaya başladı. Ancak kaçmaya çalışanlar çoğunlukla bahçelerde kafasına vuruldu. Resimde savaş çoğunlukla ön planda, dar bir alanda, her tarafı çitler, çeşitli yapay engeller, barikatlar vb. ile inşa edilmiş bir alanda gerçekleşmektedir. Evlerin çatılarında, her yerde, Rus askerlerine silah sikan insanlar görülebilir, ancak askerler çoktan çatılara tırmanmaya ve dağlıları oradan atmaya başlamışlardır. Ön plandaki savaş çoğunlukla göğüs göğse ve bu savaşta yer alan dağcı ve Lezgi tipleri, Rus birliklerinin yüz tiplerinden çok daha iyi bir şekilde uygulanmış.

Gazi

Akademik
Bakış

169

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

Resimdeki aydınlatma iyi aktarılmış ve uzak arka plandaki dağların tepeleri çok etkili bir şekilde öne çıkarılmıştır. Sanatçının bu resimde yapması gereken bir şey, çizimin kendisine daha fazla dikkat etmektir. Bu resim de Roubaud tarafından 1886 yılında yapılmıştır.

Daha sonra başka bir odada Franz Roubaud'un 1886'da çizdiği "1826'da Gence'de (Elisavetopolis) Perslerin Yenilgisi" adlı eseri yer alıyor. Son olarak, savaş ressamı tarafından 1887 yılında yapılmış, sergide ışık koşulları açısından çok uygun bir yere yerleştirilen son resim "Geok-Tepe'nin Alınışı" resmidir. Bu resim daha sonra Tiflis Askeri Tarih Müzesine konulacaktır.³²

30 Eylül 1888'de Rusya İmparatoru Çar III. Aleksandr ailesi ve maiyetiyle beraber yapımı henüz tamamlanmamış "Zafer Tapınağı" adı da verilen Tiflis Askeri Müzesini ziyaret etmiştir. Bu ziyaret Kafkaz gazetesinde okuyucularına şöyle duyurulur: "Öğleden sonra saat 4'te, Majesteleri İmparator ve Bayan İmparatoriçe, değerli çocukları Veliast Sezareviç ve Büyük Dük George Aleksandroviç ile birlikte, geçmiş günlerin hükümdarlarının ve şanlı Kafkas kahramanlarının resimlerinin, portrelerinin deposu olan askeri-tarihi müzemizi veya "Zafer Tapınağı"nı ziyaret etme zevkini yaşadılar.". Gazetede yapımı devam eden Zafer Tapınağı şu övgü dolu sözlerle anlatılır: "Bununla birlikte, şimdi bile cephesi geçmiş günlerin görkemli ganimetleriyle süslüdür. Ana giriş sayıları yaklaşık yüz olan Türk toprakları ve bitkilerle süslenmiştir. Girişin sağında, binanın dışına, üzerinde koyu kırmızı zemin üzerine altın kabartma harflerle aşağıdaki yazıların bulunduğu büyük ve devasa bir metal levha çakılmıştır: 18 Ekim 1832, Gimri köyünün basılması ve Gazi Molla'nın ölümü. 1834 Yılı Şamil ile mücadelenin başlangıcı. 7 Ekim 1837, İmparator I. Nikolay'ın Tiflis'e gelişi. 1839 Yılı Akhulgo Saldırısı. 1840 22 Mart, Aziz Mikail surlarının görkemli yıkımı. 1842 Yılı General Grabbe'nin İçkerin seferi. 1843 Yılı Dağıstan İsyanı. Nizovoye'nin kahramanca savunulması, Zyryan ablukası, Gergebil'in görkemli düşüşü. Giri-

32 Kafkaz, 22 yinvarya 1888, № 20. <https://roubaud.ru/kavkaz-no-20-22-yanvarya-1888>, 27 Haziran 2024.

Göz

şin yan taraflarında, sütunların arasındaki nişlere, yeşil zemin üzerine lüks bir şekilde yapılmış ve üzerinde imparatorluk taçları bulunan İmparatorluk Majestelerinin monogramları yerleştirilmiştir. "Zafer Tapınağı"nın tüm cephesi yeşillikler, muazzam büyüklükte çelenkler ve büyük bayraklarla süslenmiştir. Zafer Tapınağın girişinde, girişin tam karşısında, sanatçı F.A. Rubo'nun "İlk Rus'un Girişi" adlı tamamlanmamış büyük boyutlu tablosu yer almaktadır. Bunun solunda, yerel sanatçı Kolchin'in şu anda hüküm süren Egemen İmparator III. Aleksandr'ın bir portresi yer almaktadır. İmparator tam boy, üniformalı, sağ elinde üniformalı bir kuzu şapkası ile tasvir edilmiştir; şehir imparatorun arkasında görünmektedir; portrenin çerçevesi yeşillik çelenklerle sarılmıştır; sağda, ölen İmparator II. Aleksandr'ın gençlik yıllarında yine tam boy bir portresi yer almaktadır."

Ardından, çoğu içinde bulunduğumuz yıl içinde (1888) Başkomutan Prens'in sarayındaki Tiflis Sanat Sergisine yerleştirilmiş olan tablo ve portreler hakkında bilgi verilir. Bu tablolardan bazıları şunlardır: "Yelizavetopolis'te Perslerin Yenilgisi" 13 Eylül 1826, "Kyuryuk-Dara Savaşı" (Nijniy Novgorod Keşif Alayının sol kanada saldırısı) 24 Temmuz 1854, "Dargo'nun Alınması" 6 Haziran 1845, "Salta köyüne saldırı" 14 Eylül 1847, "Akhulgo'nun ele geçirilmesi" 22 Ağustos 1836,³³ "Kars'ın ele geçirilmesi" 6 Kasım 1877, "Şamilin Ele Geçirilişi" 25 Ağustos 1859, "Geok-Tepe'nin ele geçirilmesi" 12 Ocak 1881. Ayrıca diğer ressamların eserleri de sergide yer alır. Mesela "İmparator I. Nikolay'ın Gelencik'e çıkarma yapması" 1837 (Aivazovskiy); "Şamil'in ele geçirilmesi" 25 Ağustos 1859 (Aivazovskiy); "Avliar'a saldırı" 3 Ekim 1877 (Samokisha). Serginin devamında geçmiş hükümdarların ve Kafkasya'da imparatorluk hizmetinde bulunan şu komutanların portreleri yer alır: Büyük Petro, Katerina II, Paul I, Aleksandr I ve Nicholas I, daha sonra Gürcü çarlarının portreleri: II. Irakli ve VII. George ve son olarak generallerin portreleri: Suvorov, Zubov, Gersevan Chavchavadze, Knoring, Tsitsianov, Gudovich, Tormasov, Yermolov, Madatov, Paskeviç, Sipyagin, Yeristov, Rosen, Roth, Neidgart, Gurko, Vorontsov, Orbeliani, Freitag, Labintsev, Argutinskiy, Prens Bebutov, Prens Andronikov, Krukovskiy, Passek, Sleptsov, Kotzebu, Kozlovskiy, Milyutin, Poltinin, Shultz, Prens Menshikov, Yevdokimov, Vrevskiy, Babich, Prens Melikov, Loris-Melikov ve Skobelev.

Büyük salonda, büyük bir kemerin iki yanındaki vitrinlerde şu tarihi eşyalar muhafaza edilmektedir: Prens Vorontsov'un 1828 yılında Varna kalesinde

33 Vladimir Proskurin, "dlya sayta oçerki istorii almatı," 25 ynvarya 2022 g, 10 Temmuz 2024, <https://vernoye-almaty.kz/studies/roubaud1.shtml>; <http://www.dslib.net/muzee-vedenie/franc-alekseevich-rubo-hudozhnik-i-pedagog.html> 22 Ağustos 2024; Kafkaz, 1 oktobyabırya 1888, № 259. <https://roubaud.ru/kavkaz-no-20-22-yanvarya-1888>, 27 Haziran 2024; P. S. Gamzatova, "F. A. Rubo şutrum aula akhulgo" sbornik nauçnih statey: istoriya, Mahaçkala 2002, s.35-41, <https://cyberleninka.ru/article/n/panorama-f-a-rubo-shturm-aula-ahulgo/viewer>, 13 Ağustos 2024.

gazi

Akademik
Bakış

171

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

ele geçirilen kılıcı; bu kılıç muhteşem işçiliğe sahip saf altından bir kın içindedir; kın üzerinde şu yazı kazınmıştır: “Bu Kılıç Kaptan Mehemet Paşa tarafından 29 Eylül 1828 tarihinde Varna kalesinin işgali sırasında Kont M.S. Vorontsov’a verilmiştir”. Yine Prens Vorontsov’un sürekli olarak kullandığı ve yanından ayırmadığı ikinci kılıcı; bu kılıç, önceki modelin normal subay yarım kılıcından özel bir şekilde farklı değildir; kabzasında bir yazı vardır: “cesaret için”; kabzanın üstünde 4. dereceden bir Aziz Anna haçı vardır. Ardından Prens Vorontsov’un 1853 yılında Akhaltsik şehrinde kendisine hediye edilen üçüncü kılıcı; bu kılıcın kını altın kabartmalı Kafkas süslemeleri ile koyu kırmızı kadifedir; üzerinde altın vinyet içinde niello ile aşağıdaki yazılar yer alır: Bir tarafta- “Kafkas Piyade Generaline, Ayrı Kafkas Kolordusu Başkomutanına” ve diğer tarafta- “Ekselansları Prens Mihail Semyonoviç Vorontsov’a, 1853, Akhaltsik şehri. M. Brunsov.” Rus birlikleri tarafından 22 Ocak 1828’de alınan Erdebil kalesinin anahtarı; 13 Ekim 1827’de alınan Tabriz şehrinin anahtarı; 7 Temmuz 1827’de alınan Abas-Abad kalesinin anahtarı; 1 Ekim 1827’de alınan Erivan kalesinin anahtarı; General Mareşal Varşova Prensi, Erivan Kontu Paskeviç’e ait bir hokka; ona ait bir teleskop; aynı vitrinde birçok Kafkas haçı ve doğu ve batı Kafkasya’nın fethi madalyaları vardır. Kemerin diğer tarafında, Kontes A.A. Yevdokimova tarafından (Ağustos 1882’de) Kafkas müzesine bağışlanan Kont Nikolay İvanoviç Yevdokimov’a ait bir albüm ve diğer eşyaların bulunduğu bir dolap bulunmaktadır. En yüksek derecede sanatsal işçiliğe sahip kızıl renkli kadife ciltli lüks albümün ön yüzünde, nehir üzerinde bir köprü inşaatı sırasında dağılımla Kafkasya meselesini tasvir eden kabartma bir resim; ardından resmin yanlarında Kont Yevdokimov liderliğinde Batı Kafkasya’daki askeri operasyonların başlangıç ve bitiş zamanlarını gösteren yazılar vardır. Albümün köşelerinde, bölgenin işgalinde ana etkiye sahip olan noktaları (Dakho, Goitkh, Pshekha, Suşa) gösteren yazılar bulunmaktadır. Bu son derece sanatsal albümün arka yüzünde, fethin son noktası olan Karadeniz kıyısındaki eski Navaginskoye tahkimatını tasvir eden, aynı harikulade eserden bir kabartma resim bulunmaktadır; bu resmin üzerinde Kont Nikolay İvanoviç Yevdokimov’un mührü bulunmaktadır. Bu dolapta albümün yanı sıra merhum Kont’un süslemesiz harap bir kını olan kılıcı, Kont’un yaralandığı bir hançer (süslemesiz sıradan bir hançer), Kont’un adına en çar fermanının bir kopyası ve bastonu yer alır. Ayrıca, kemere yerleştirilen ve aşağıdaki eylemlerde Rus birlikleri tarafından o yerlere götürülen eski sancaklar dikkat çekmektedir. Bunlar: 22 Ocak 1828’de Erdebil Kalesi’nin fethi sırasında alınan bir sancak; 7 Temmuz 1827’de Abbas-Abad Kalesi’nin fethi sırasında alınan bir sancak; 1827’de 1 Ekim’de Erivan şehrinin fethi sırasında İranlılardan alınan bir sancak; 1827’de 1 Ekim’de yine Erivan’ın fethi sırasında İranlılardan alınan iki sancak; Bu sancaklar zaman içinde son derece harap olmuştur; her bir sancağın şaftı çelikten dökülmüş, parmakları açık bir tel ile bitmektedir ve 13 Ekim 1827’de Tebriz şehrinin fethi sırasında alınan bir sancak; bu son sancak çok büyüktür ve son derece iyi korunmuştur; altın saçaklı kalın kırmızı kumaştan yapılmıştır.

Görüş

Akademik
Bakış

172

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

Zafer Tapınağı'nın girişinde Rusya İmparatoru'nu karşılama heyetinde yer alanlar şunlardır: askeri mühendislik bölüm şefi General Podymov, Zafer Tapınağı'nın inşası için kurulan komisyonun başkanı olarak; komisyon üyeleri: Korgeneral Chernyavskiy, M.K. Gakel, Albay Volkov, Albay Potto ve Kafkas Müzesi Müdürü G. I. Radde, mimar A. F. Saltsman, binayı inşa eden Yüzbaşı Bolgarsky ve sanatçılar F. A. Rubo, L. G. Longo, Samokish, Kolçin ve Shamşinov. İmparator Zafer Tapınağı'nda 20 dakika kadar kalmış ve tüm tablo ile portreleri incelemiştir. Ziyaretin ardından çar halkın alkışları arasında Harbiyeliler Birliği'ne doğru yola çıkmıştır. Akşam saat 7'de ise sarayda ileri gelen din adamları, saraydaki vazifeli rütbeliler, en yüksek rütbeli askeri ve sivil personel, bölgenin asilleri ve hanımefendilerinin davet edildiği bir akşam yemeği verilmiştir. Yine akşam saat 22'de saray bahçesinde parlak bir havai fişek gösterisiyle sona eren halka açık bir parti düzenlenmiştir. 1 Ekim'de, Çar ve mayieti Cinondaly'ye gitmek üzere şehrimizden ayrılmıştır. Haberin sonunda şu bilgi yer alır: "Sergide yer almayan yeni resim ve portreler hakkında "Kafkasya" okuyucularına daha sonra ayrıntılı bilgi vereceğiz."³⁴

Franz Roubaud'nun eserlerinin hem imparatorluk merkezin de hem de imparatorluğun diğer bölgelerinde beğenilip takdir edildiği haberleri Tiflis Kafkas gazetesinden takip etmek mümkündür. Mesela Tiflis Kafkas gazetesinin 19 Mart 1885 tarihli sayısında, yetenekli ressamın "Salta Savaşı'nı" tasvir eden ve kısa bir süre Kafkasya Müzesi'nde sergilendiği daha sonra tablonun Ekselansları Başkomutan tarafından İmparatora sunulduğu ve imparatorun tabloyu çok beğenerek kabul ettiği bilgisi okuyucularına aktarmıştır.³⁵

Tiflis Kafkas gazetesini 21 Nisan 1889 sayısında yer alan habere göre, Petersburg'da 14 Nisan 1889'da "Sanat Teşvik Derneği" (B. Morskaya, 40) Bay Roubaud'nun resimlerinden oluşan bir sergi açmıştır. Sergide ilk sıralarda, Tiflisliler tarafından bilinen Roubaud'nun Akhulgo'ya yapılan saldırı, Yelizavetpol'de Perslerin yenilgisi ve Gök-Tepe'ye yapılan saldırıyı tasvir eden üç tablosu yer almıştır. Tiflis müzesi için tasarlanan bu tablolara ek olarak, Türkistan (Orta Asya) yaşamından on iki resim daha sergilemiştir. Bunlar arasında özellikle "Akşam Duası" ve "Koç ile Oyun" öne çıkmaktadır.³⁶

Yine Tiflis Kafkas gazetesinin 21 Temmuz 1891 yılındaki sayısında Roubaud'nun eserlerinin kopyalanması göreviyle ilgili bir haber yapılmıştır. Haber şöyledir: "Bir zamanlar Kafkasya'daki sivil birliklerin eski başkomutanı Korgeneral Prens Dondukov-Korsakov'un yerel ressamlar Bay Freiman ve

34 Kafkaz, 1 oktobyabırya 1888, № 259, <https://roubaud.ru/kavkaz-no-20-22-yanvary-a-1888> 27 Haziran 2024.

35 Kafkaz, 19 marta 1885, № 74, <https://roubaud.ru/kavkaz-no-20-22-yanvary-a-1888> 27 Haziran 2024.

36 Kafkaz, 21 aprelya 1889, № 103, <https://roubaud.ru/kavkaz-no-20-22-yanvary-a-1888> 27 Haziran 2024.

Gazi

Akademik
Bakış

173

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

Stakhovskiy'e Kafkas Askeri Tarih Müzesi için Roubaud tarafından çizilen "Tuzlu" ve "Geok-Tepe'nin Alınışı" adındaki iki resmin kopyalarını yapmalarını emrettiğini bildirmiştik. Şimdi bu kopyaların yukarıda adı geçen sanatçılar tarafından hazırlandığı ve Prens Dondukov-Korsakov'a gönderildiği bilgisine sahibiz. Ekselansları resimlerden çok memnun kaldı ve aynı sanatçılara Roubaud'nun Kafkas Askeri Tarih Müzesi'nde saklanan "Dargo Köyüne Gece Hareketi" ve "Şamil'in Yakalanması" adlı iki resminin daha kopyalarını yapmaları için yeni bir sipariş verdi."³⁷

Roubaud'nun eserleri hem Rusya'nın çeşitli şehirlerinde hem de Almanya, İtalya, Fransa, İspanya gibi ülkelerin çeşitli şehirlerinde çok sayıda sergide izleyicinin karşısına çıkmıştır. Bu sergilerde imparatorluk lehine Kafkasya yerel halklarının aleyhine bir bakışın hedeflendiğini söylemek mümkündür. Çünkü Rus Akademisinin önemli kişilerinin önerisiyle bizzat çar tarafından ressam görevlendirilmiştir. Ressam imparatorluktan aldığı görevin hakkını vermiş ayrıca dünyada tanınan bir savaş ressamı olarak tarihte yer almıştır. Kafkasya'yı dünyaya açan bir pencere hüviyetinde görülen F. Roubaud'nun eserlerinin teşhir edildiği sergiler Rusların beledikleri kazanımların yayıldığı sahayı da anlatır.

Savaş ressamı Roubaud 1928 yılında ölür ama eserleri günümüze kadar Münih, Moskova, Leningrad, Kiev, Odessa, Kazan, Sivastopol, Volgograd, Mağaçkala ve Smolensk gibi şehirlerde sergilenmeye devam etmektedir. Sanatçının eserlerinin sergilendiği son sergi Moskova'da yapılan "Rusya Antika ve Sanat Fuarı İkinci Antika ve Çağdaş Sanat Fuarı"dır.³⁸

Sonuç

Rus İmparatorluğu'nun Kafkasya'ya uyguladığı dış politika Rus güzel sanatları ve tarih yazarlarının eserlerine yansımıştır. Rus entelektüellerinin ilgisi savaşın, kargaşanın, kederin, kayıpların yaşandığı Kafkasya'ya yoğunlaşmıştır. 19. yüzyılda çok önemli şair, yazar ve ressam bölgeye dair eserler ortaya koyar. Kafkasya, bu dönemde genellikle "vahşi", "karanlık" ve "ilkel" sıfatları ile nitelenir, işgal edilmesi ve medenileştirilmesi elzem bir coğrafya olarak betimlenir. Sadece Rusya'nın bütünlüğünde Kafkas halklarının barış ve huzur içinde yaşayabileceğini, medeni toplum seviyesine erişebileceği de düşünülür. 19. yüzyılın Rusya İmparatorluğu'ndaki çalışmalarda bunu takip etmek mümkündür. Bunun en önemli sebebi, Rusların söz konusu bölgedeki işgallerine meşruiyet kazandırma kaygısı olarak görmek mümkündür.

Savaş ressamları imparatorluk hizmetine girdikten sonra Rusların lehine çalışmalara başlar. F. A. Roubaud bu çalışmalara katkı veren Batılı, tanınmış

37 Kafkaz, 21 iyuluya 1891, № 191, <https://roubaud.ru/kavkaz-no-20-22-yanvary-a-1888> 27 Haziran 2024.

38 <https://roubaud.ru/exhibitions> 27 Haziran 2024.

ve çok önemli eserler veren savaş ressamlarından biridir. Roubaud, çalışmalarıyla imparatorluk nezdinde önemli bir role bürünmüştür. Bu yüzden Rus Devleti ressama, Rus milli kimliği oluşturma amacıyla adeta mühendislik görevi vermiştir. Dolayısıyla Rusların Kafkasya'da işgallerini taçlandırmak için Tiflis'te kurulan Askeri Tarih Müzesi'nin en önemli tabloları Roubaud'a aittir. Ayrıca Almanya-Münih ve Fransa-Paris gibi kentlerin sanat dünyasında Rusların Kafkasya'daki işgallerini meşru gösterme çalışmalarında bulunmuştur. İmparatorluk, onun çalışmalarını hem yüksek miktarda bütçelerle desteklemiş hem de ona para, statü, unvan, ödül ve nişanlar vererek ressamı onurlandırmıştır. İmparatorluk ve savaş ressamının ortaklığı her ikisinin faydasına olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan İmparatorluk ve savaş ressamı kazançlı olur, Kafkas halklarının yerel yaşamı ve sahip oldukları topraklar ise yok olur.

Kaynaklar

Yayımlanmış Gazeteler

- Kafkaz, 4 noyabrya 1884, № 247.
Kafkaz, 24 maya 1885, № 134.
Kafkaz, 9 iyunya 1885, № 150.
Kafkaz, 25 iyunya 1885, № 166.
Kafkaz, 10 iyulya 1885, № 181.
Kafkaz, 17 yinvarya 1888, № 15.
Kafkaz, 22 yinvarya 1888, № 20.
Niva, 25 oktayabra 1886, № 43. 25 Ekim.

Araştırma Eserler

- ACAR, Kezban, Resimlerle Rusya, Savaşlar ve Türkler, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul 2004.
ACAR, Kezban, "An Examination of Russian Imperialism: Russian Military and Intellectual Descriptions of the Caucasians during the Russo-Turkish War of 1877–1878", Nationalities Papers 32/1, 2004, s. 7-21.
ALBERT, H. von Joseph, Theodor Horschelt. Sein Leben und seine Werke: Spanien, Algier, Kaukasus : nach den original zeichnungen Photographirt und in Albertitypie / Theodor Horschelt, Авт. сг. Hyacinth Holland, verlag von, Munchen 1871, 10 Haziran 2024, <https://www.kavkazr.com/a/russko-kavkazskaya-voyna-v-risunkakh-teodora-gorshelta/28579536.html>.
AKIYEVA, H. M., "vzaimoatnaşeniya rossii i inguşetii v izabrazitelnom iskusstve," 245 let vhojeniya inguşetii v sostav rossii: vrema, sobitiya lyudi: metariyali vse rossiskoy nauçnoy konferentsii, 17 marta 2015, atvestvenniy redaktör: m. b. dolgiyeva, Nazran 2015, s.196-215, 5 Haziran 2024, https://www.academia.edu/29835844/XIX_CENTURY_THE_CENTURY_OF_RUSSIA_IN_THE_CAUCASUS_XIX_.
ARGASTSEYEVA, S. A., "hudojestvennine posveyaşennie teme oborana tsaritsina", çastniye mirvelikoy russkoy revolyutsii: sb. Nauç. Tr (nar us. İ tatarskoy yaz.), (pod. obş. red. L. R. Gabadarahifkovoy), Kazan 2017, s.408-417, <https://nkvd.tomsk.ru/content/editor/KNIGI%20kraevedczeskie/CHastnye-miry-Velikoj-russkoj-revolyucii-sb-trudov.pdf> (Erişim 17.08.2024).
BADDELEY, J. F., Rusların Kafkasya'yı İstilası ve Şeyh Şamil (çev. Sedat Özden), Kayıhan Yayınları, İstanbul 1996.
BERJE, Adolf, Kafkasyalı Dağlı Kavimlerin Kısa Tasviri (çev. Sedat Özden), Kayıhan Yayınevi, İstanbul 1999.
BELL, S. James, Çerkesya'dan Savaş Mektupları (çev. Sedat Özden), Kafkas Vakfı Yayını, İstanbul 1995.

Gazi

Akademik
Bakış

175

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

- BİLGE, Sadık Müfit, Osmanlı Çağında Kafkasya ve Kafkasyalılar 1454-1829 II. C. Kitabevi Yayınları, İstanbul 2023.
- ÇAYCIOĞLU, Serdar Oğuzhan, "Çarlık Rusya'nın Kafkas Hattı'nı İnşası ve Kuzey Kafkasya'da Hâkimiyet Kurma Mücadelesi", Belleten 86/306, 2022, s.717-754.
- FİGES, Orlando, Nataşa'nın Dansı Rusya'nın Kültürel Tarihi (çev. Figen Dereli), YKY, İstanbul 2018. s.376-377.
- GAMZATOVA, P. S., "F. A. Rubo şutrum aula akhulgo" sbornik nauçnih statey: istoriya, Mahaçkala 2002, <https://cyberleninka.ru/article/n/panorama-f-a-rubo-shturm-aula-ahulgo/viewer>. (Erişim 13.08.2024).
- GORDİN, Yakov, Kafkas Anlatısı 300 yıl Süren Savaş (çev. Uğur Yağanoğlu), CSA Global Publishing, İstanbul 2014.
- KHODARKOVSKY, Michael, Türkistan ve Avrasya Steplerinde Rus Yayılmacılığı Bir Sömürge İmparatorluğu'nun Oluşumu (1500-1800) (çev. Mehmet Ali Koç), Selenge Yayınları, İstanbul 202.
- KÖK, Elif, "Ressam Vasili Vasilyeviç Vereşçagin'in (1842-1904) Çizgileriyle Timurlu Anıtları: Asya Kültürel Mirasının Belgelenmesi", Art-Sanat Dergisi, S.18, 2022, s.263-294.
- PROSKURİN, Vladimir, "dlya sayta oçerki istorii almatı," 25 ynvarya 2022 g, <https://vernoye-almaty.kz/studies/roubaud1.shtml>. (Erişim 10.07.2024).
- SAİD, Edward W., Şarkiyatçılık Batı'nın Şark Anlayışı (çev. Berna Ülner), Metis Yayınları, İstanbul 2013.
- TANRIVERDİ, Mustafa, "Kafkasya'da Ruslaştırma Siyaseti (XIX. Yüzyıl ve XX. Yüzyılın Başları)", Vakıf Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, Cilt: 2, 2017, s.539-546.
- TAVKUL, Ufuk, Kafkasya Gerçeği, Selenge Yayınları, İstanbul 2007.
- TEMİZKAN, Abdullah, Araftaki Kafkasya, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2018.
- TEMİZKAN, Abdullah, "Rusya ve Osmanlı Devleti'nin Kafkas-Ötesinde Nüfuz Mücadelesi", Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi 6/2, 2006, s.447-462.

İnternet Kaynakları

- <https://it-s-a-wonderful-world.ru/kavkaz-v-proizvedeniyax-xudozhnikov-19-nachala-20-yy/>, 10 Mayıs 2024.
- <https://roubaud.ru/biography>, 27 Haziran 2024.
- https://roubaud.ru/press_hram_slavy, 27 Haziran 2024.
- <https://roubaud.ru/exhibitions>, 27 Haziran 2024.
- https://ingnii.ru/wp-content/uploads/2015/12/245_s_Rossiey.pdf (Erişim: 50.06.2024).
- <https://polit.ru/articles/chelovek-dnya/memoriya-frants-rubo-2018-06-17/> (Erişim 07.17.2024).
- <https://classic-art-ru.livejournal.com/201022.html> (Erişim 9.07.2024).
- <https://www.tg-m.ru/articles/1-2004-02/sudba-odnoi-kartiny> (Erişim 11.07.2024).
- <https://odessa-memory.info/ru/index.php?id=406> (Erişim 11.07.2024).
- <https://artz.ru/articles/1804786226/index.html> (Erişim 12.07.2024).
- https://rah.ru/the_academy_today/the_members_of_the_academie/member.php?ID=53221 (Erişim 12.07.2024).
- <https://1812.nsad.ru/200> (Erişim 15.07.2024).
- <https://euro-art.com.ua/ru/shop/author/rubo-francz-alekseevich/> (Erişim 15.07.2024).
- <http://www.dslib.net/muzee-vedenie/franc-alekseevich-rubo-hudozhnik-i-pedagog.html> (Erişim 22.08.2024).

Extended Abstract

Franz Alekseevich Rubo was born in Odessa in 1856. He is the painter of famous paintings about the Caucasian War. In a series of paintings on the Caucasian theme, he was able to express the universal human tragedy, the absurdity of wars and the indestructibility of the spirit of people

Görüş

Akademik
Bakış

176

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

defending their freedom and homeland. Franz Roubaud occupied an honourable place in world war painting. It is possible to say that with his works, both the aim of creating consciousness in the Russians and the legitimisation of the Russian occupations in Europe were carried out. These works were exhibited in many European cities, especially in Russia.

His exhibitions in St. Petersburg; 6th Exhibition of the Art Exhibitions Association (1882), Spring Exhibition at the Imperial Academy of Art, 7th Exhibition of the Art Exhibitions Association (1883), Salt town, 2nd Exhibition of the Assistance Association for Orphans and Needy Artist Families (1886), Exhibition for widows and orphans of architects in the Imperial building. Academy of Art (1888), Imperial Society for the Promotion of Art. Exhibition of F. A. Roubo's paintings from the conquest of the Caucasus and Central Asian life (1889), Exhibition at the Imperial Academy of Arts (1894), Exhibition of the Imperial Academy of Arts (1896), An art lottery played between the years. 21 April 1896, members of the Society for the Encouragement of Art (1896), IV. painting exhibition of the Petersburg Society of Artists (1896), spring exhibition in the halls of the Imperial Academy of Arts (1898), St. Petersburg. spring exhibition in the halls of the Imperial Academy of Arts (1901), F. A. Roubaud in the halls of the Imperial Academy of Arts (1901), spring exhibition in the halls of the Imperial Academy of Arts (1907), spring exhibition in the halls of the Imperial Academy of Arts (1908), exhibition of drawings and prints in the halls of the Imperial Academy of Arts (1908), spring exhibition in the halls of the Imperial Academy of Arts (1909), exhibition of drawings and prints in the halls of the Imperial Academy of Arts (1909-1910), demonstration of the panorama 'Attack of 6 June 1855'. Mars Field. With a specially built dome (1909-1911), demonstration of the panorama 'Attack on the village of Akhulgo' Mars Field with a specially built dome (1909-1914), spring exhibition in the halls of the Imperial Academy of Arts (1910), spring exhibition in the halls of the Imperial Academy of Arts (1911), spring exhibition in the halls of the Imperial Academy of Arts (1913), the second exhibition of the P.V. collection. Delarova. Watercolours, drawings and sketches (1914), Petrograd. Auction of N. Loviton's collection (1916). Exhibitions in Moscow; Spring exhibition in the halls of the Higher School of Painting, Sculpture and Architecture (1908), Anniversary exhibition dedicated to the centenary of the Patriotic War of 1812, Emperor Alexander III Museum of Russian Imperial History (1912), Exhibition of paintings from private collections. Imperial Stroganov School House (1913). Exhibition in Kharkov; exhibition of paintings by Russian and foreign artists, ancient and modern (1890).

Apart from Russia, his works have been exhibited in important European cities such as Munich, Berlin, Vienna, Madrid, Madrid, Barcelona, Riga and Rome.

Gazisi

Akademik
Bakış

177

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026